

Skal folkekirken bevares eller omdannes til en koncernekirke?

STRUKTUR Folkekirken plan A for fremtiden må være at tale staten fra en skilsmisse, så båndet bevares. Plan B må være en helt decentral valgmenighedsmodel

DET GÆLDER FOR folkekirken, som det gælder for enhver anden virksomhed eller forening, at hvis man vil diskutere organisationens fremtidige struktur og magtfordeling, så skal man først gøre sig klart, hvori produktet eller budskabet består.

En græsrodsorganisation, der kæmper for mælkebøtternes bevarelse gennem lokal pasning af grøftkanter, skal nok have en anden struktur og et andet image end et ventureselskab med speciale i den russiske kemikalieindustri.

Produkt, form, indhold, struktur og fremtræden skal passe sammen.

Og hvis en virksomhed eller organisation indeholder afdelinger, der sælger helt forskellige produkter eller som måske ligefrem gensidigt benægter hinandens eksistensberettigelse, så bør de centrale organer naturligvis begrænses mest muligt. Al magt skal ligge yderst i organisationen, og de centrale organer skal kun have den magt, afdelingerne kan blive enige om at tildele dem. Når man er uenige om produktet, giver det ikke mening at udarbejde fælles strategier.

Det vil hurtigt få organisationen til at knække over i mange dele.

Ser man nu på den lutherske danske kirke med kolde religionssociologiske briller, er den netop en sådan aldeles uhomogen størrelse.

Folkekirken er i løbet af de seneste 100 år blevet til en multireligiøs forening, der ikke længere kan begrunde sin eksistens indefra, men kun rent folkeligt og historisk.

Nogle ønsker at bevare folkekirken for ikke at gøre staten hjemløs, nogle af historiske grunde, nogle for at fastholde de laveste socialklasser som medlemmer, nogle for at fastholde finansieringen og atter nogle i det lønlige håb, at de vantro elementer med tiden vil vende tilbage til den rette ene tro.

Folkekirken multireligiøsitet kan demonstreres med et væld af eksempler og med mange forskellige modsætningspar.

Modsætningspar, som i øvrigt til en vis grad går på tværs af gamle kirkelige skillelinjer.

For at tage noget helt indlysende, så indeholder den danske folkekirke i dag på den ene side præster og medlemmer, der stadig tror på en virkelig eksisterende treenig Gud, der befinder sig over og uden for det univers, vi lever i. En metafysisk Gud, som ved en personlig viljesakt har skabt universet og hver enkelt skabning i det.

En Gud, der var Fader, Søn og Helligånd før tidernes begyndelse, og som nu styrer historiens gang og griber ind i den. Og man tror på, at denne Gud i tidens fylde lod sig føde ind i verden for at frelse mennesket og skænke os det evige salighedsliv, som vi oprindeligt blev skabt til, men er faldet bort fra.

På den anden side indeholder folkekirken også præster og medlemmer som mener, at det at påstå, at der findes en metafysisk eksisterende skabende og opretholdende Gud er udtryk for en falsk bevidsthed. Vi lever i dag, siger de, i et helt andet hermeneutisk rum, end man gjorde før den såkaldte "kantianske" vending, altså før vi blev oplyste og moderne. Når vi taler om Gud, så taler vi ikke om noget reelt og historisk eksisterende, men om noget hermeneutisk og eksistentielt. Disse to forskellige syn på Gud repræsenterer ikke kun to forskellige religioner, men to helt forskellige religionstyper.

Det betyder så også, at der i folkekirken findes vidt forskellige syn på, hvad eksempelvis en gudstjeneste er. I en religion, hvor man tror på en Gud i Himlen, må gudstjenesten først og fremmest være vertikalt orienteret. Hvis form og indhold skal passe sammen, skal gudstjenesten være så højtidelig som muligt. Hvis man omvendt har et immanent (dennesidigt) gudsbegreb, så må gudstjenesten naturligvis blive mere og mere horisontal og mere og mere på menneskets og samtidens præmisser.

Konsekvensen af den ene teologi er en inkarnatorisk og himmelvendt gudstjeneste, konsekvensen af den anden er en pædagogisk gudstjeneste, hvor vi mennesker bliver klogere ved at tale til og med hinanden. Og det er kun et af mange mulige modsætningspar.

Der findes alle mulige mellemvariationer, og der findes helt andre religionstyper.

DET SIGER NU SIG SELV, at ønsker man at holde sammen på en kirke som vores, hvor den religiøse mangfoldighed blandt de gejstlige kun overgås af den religiøse mangfoldighed blandt de øvrige medlemmer, så skal de overordnede rammer være ganske løse. Det må ikke være muligt for den ene religion at bruge sit flertal til at bestemme over den anden. De enkelte sogne må være noget nær autonome, og medlemmerne må have frit valg mellem sogne og præster.

Netop en sådan situation har man stort set haft indtil nu. Folketinget har som kirkens øverste organ næsten ladet folkekirken og dens religioner være i fred og kun styret det absolut nødvendige.

Først på det seneste har der været koncernkirkelige tendenser.

Men hvad gør vi, når eller hvis Folketinget river korset af Christiansborgs spir og ikke længere vil kendes ved kirken? Hvad gør vi hvis Folketinget tvinger folkekirken til at "styre sig selv?" Ja, en ting er i hvert fald sikker: Det er nemt nok at skræmme en stor del af medlemmerne væk på én gang. Man kan for eksempel sætte en masse dyre aktiviteter i gang. Det vil, ved vi fra andre lande, få en stor del af dem, der er ganske indifferente, til at melde sig ud.

Man kan også skræmme mange medlemmer væk ved at danne et centralt råd, der kan styre kirkens organisation og udtale sig om religiøse (og politiske) spørgsmål. Det vil, ved vi fra Sverige, hver gang skræmme dem væk, der mener noget andet. Fristelsen vil ganske enkelt være for stor til, at rådet kan lade være. Magt og megafoner frister altid og korrupperer altid.

Der findes ikke længere noget fælles projekt, derfor findes der ikke længere noget fælles budskab. Og da form og indhold er uadskillelige, findes der naturligvis heller ikke mulighed for fælles syn på form, struktur og organisation.

ØNSKER MAN ALLIGEVEL at holde folkekirken samlet, og det kan der som nævnt være gode folkelige grunde til, er der fire ting, man bør gøre: For det første må man for alt i verden ikke rokke båden, for det andet må man sætte medlemskontingentet ned, så det svarer til kirkens nuværende lave status og først sætte det op igen, hvis den gamle status bliver genvundet.

For det tredje må man centralt downsize organisationen så meget som overhovedet muligt. For det fjerde må man sørge for en radikalt decentral organisationsstruktur, som giver de vidt forskellige religioner maksimalt spillerum.

Kirken kan ingen central dynamik have, men den kan i høj grad have en lokal dynamik.

Derfor skal også den økonomiske magt være så decentral som muligt.

KRISTELIGT DAGBLADS KRONIK I MORGEN Lars Clausen, cand. pæd. soc.: Henrik Sass-Larsen og den manglende sikkerhedsgodkendelse Ønsker Folketinget det bedste for folkekirken, så skal det, ved en hel eller delvis skilsmisse, lade folkekirken bestå af valgmenigheder, der frit kan slutte sig sammen i bæredygtige enheder, selv vælge præster og selv tilslutte sig en biskop og en provst, hvis tilsyn de stoler på. Og naturligvis skal det lovfæstes, at kirkens ejendom og indtægter tilhører det enkelte sogn.

Der er ulemper og uløste problemer ved en sådan valgmenighedsmodel.

Men dog langt færre ulemper end ved en svensk koncernkirke, der kun gavner pampere og magtstræbere. Erfaringen viser faktisk, at når der er fri religiøs konkurrence, så trives kristendommen allerbedst. Frihed og nærhed er kristendommens bedste grobund. Det viser kirkelivet overalt i verden.

Folkekirkens plan A må være at tale staten til fornuft, så båndet bevares og der fortsat knejser et kors over spiret på Christiansborg, men plan B må lige så følgerigtigt være valgmenighedsmodellen.

Da det i øvrigt også var Grundtvigs foretrukne kirkeordning, og da denne model allerbedst sikrer frihedstanken og bevarer kirken som folkelig, må man gå ud fra, at det er en sådan model, som i det mindste tiltaler alle, der kalder sig grundtvigske eller liberale.